

Solin, A., J. Vaattovaara, N. Hynninen, U. Tiililä & T. Nordlund (toim.) 2016. Kielenkäyttäjää muuttuvissa instituutioissa. The language user in changing institutions. AFinLAn vuosikirja 2016. Suomen soveltavan kielitieteen yhdistyksen julkaisu n:o 74. Jyväskylä. s. 5–19.

**Niina Hynninen¹, Anna Solin¹, Johanna Vaattovaara¹, Ulla Tiililä²
& Taru Nordlund¹**

¹Helsingin yliopisto, ²Kotimaisten kielten keskus

Kielenkäytön rajoista ja mahdollisuuksista muuttuvissa instituutioissa

In this introduction to the 2016 Yearbook of the Finnish Association for Applied Linguistics (AFinLA), we outline key topics and research orientations related to the yearbook theme, “The language user in changing institutions”. We explore concepts such as language regulation, language beliefs and change in discourse practices and discuss a variety of methodological orientations available for exploring these concepts in an applied linguistics framework. Our aim is to draw attention to research that focuses on the dynamics between institutional structures and individuals’ language awareness and practices. The article describes the three plenary talks held at the 2015 AFinLA Autumn Symposium, focusing on how the plenaryists approached the symposium theme. Three topics are raised for detailed exploration in relation to the 11 articles published in the yearbook: classroom interaction, language beliefs and institutional change.

Keywords: institutional discourse, change, interaction, language beliefs, language ideology

Asiasanat: institutionaalinen kielenkäyttö, muutos, vuorovaikutus, kielikäsitteet, kieli-ideologia

VERTAISARVIOITU
KOLLEGIAALT GRANSKAD
PEER-REVIEWED
www.tsv.fi/tunnus

Johdanto

Vuoden 2016 AFinLAN vuosikirja esittelee syksyllä 2015 Helsingin yliopistolla järjestetyn syysseminariumin satoa. Seminaarin teema oli ”Kielenkäyttäjät muuttuvissa instituutioissa”. Tämän teeman valitessamme halusimme kannustaa kielenkääntäjiä pohtimaan kielenkäytön mahdollisuuksia ja rajoja niin yksilön kuin yhteisöjen näkökulmasta. Millaisia normeja ja kielenkäytön ideologioita yksittäinen kielenkäyttäjähahmo erilaisten tilanteiden ja kuinka pakottavien ne ovat? Millaista kielenkäytön säätelyä erilaiset instituutionaaliset tilat, kuten koulu, työelämä tai sosiaalinen media tuottavat? Miten ja milloin rajoja piirretään uusiksi?

Jokainen kielenkäyttäjähahmo toimii elämänsä aikana lukuisissa erilaisissa instituutionaalisissa tiloissa ja jättää jäljen niistä jokaiseen. Eri tilat myös asettavat erilaisia vaatimuksia kielenkäytölle. Instituutionaalisesti säädeltyä on muun muassa se, mitä kieltä tai kieliä ylipäätään eri tilanteissa voi käyttää. Tämä säätely on sekä kirjoitettua, usein lakiin tai muihin vakiintuneisiin koodeihin pohjautuvaa, että kirjoittamatonta, esimerkiksi ”tradition” tai ”hiljaisen tiedon” ohjaamaa. Yhä useammin instituutionaalinen kielenkäyttö muotoutuu omanlaisekseen myös teknisten järjestelmien pohjalta (Tiilikä 2010). Lakeihin pohjautuvaa säätelyä kuvastaa esimerkiksi se, että suomalainen koulu on opettajien ja oppilaiden moninaisista kielellisistä taustoista huolimatta instituutionaalisesti useimmiten yksikielinen (perusopetuslaki 10. §). Laki säätelee myös muun muassa viranomaisasioita: asioitaessa viranomaisten kanssa on mahdollista käyttää kotimaisia kieliä tai toimia tulkin välityksellä (kielilaki 10. ja 18. §). Monissa instituutionaalisissa konteksteissa laeilla ei kuitenkaan ole näin merkittävää roolia. Esimerkiksi työelämässä käytettävä kieli saatetaan valikoitua tilanteisesti, kielen valinnassa voi olla runsaasti vaihtelua eikä sitä välttämättä säädellyä ylhäältä päin (esim. Kankaanranta & Louhiala-Salminen 2010).

Instituutionaalinen säätely vaikuttaa myös siihen, millaista kieltä eri tilanteissa voi käyttää: akateemisista artikkeleista kirjoitettaessa noudatetaan erilaisia konventioita kuin journalismissa, liikeneuvotteluissa vuorovaikutusta ohjaavat eri normit kuin oikeuden istunnossa. Genrenormien voi myös olettaa ainakin jossain määrin ohjaavan niitä odotuksia, joita kielenkäyttäjillä on tilanteeseen sopivista kielenkäyttötavoista ja jotka siis vaikuttavat kielen normien uusintamiseen ja muokkautumiseen (ks. Piippo, Vaattovaara & Voutilainen 2016: 39; Solin 2012). Instituutionaalista kielenkäyttöä tutkittaessa onkin hyvä muistaa, että kielenkäyttäjillä voi olla erilaisia odotuksia siitä, millaista kieltä on sopivaa käyttää eri tilanteissa.

Instituutionaalinen säätely voi siis vaikuttaa yhteisöllisiin kieliasenteisiin. Sillä voi olla kauaskantoisia seurauksia sille, mitä kieliä eri tilanteissa käytetään ja millä tavalla. Seminaarin teemaa valitessamme halusimme kuitenkin myös painottaa, että kielenkäyttäjät on instituutioissa merkittävä toimija, joka omalla kielenkäytöllään toisaalta

vahvistaa mutta toisaalta saattaa myös haastaa vakiintuneita kielellisiä toimintatapoja (ks. esim. Hynninen 2016; Piippo ym. 2016). Soveltava kielentutkimus on tärkeässä asemassa, kun pohditaan, mitä vaikutuksia kieleen kohdistuvilla institutionaalisilla toimenpiteillä on kielenkäyttäjille. Toisaalta esimerkiksi vuorovaikutusta tai kirjoituskäytäntöjä tutkimalla voidaan tarkastella, miten kielenkäyttäjien samantyyllisenä toistuva toiminta luo yhteisesti hyväksytyjä raameja kielenkäytölle (ks. Piippo ym. 2016).

Vuosikirjan artikkelit esittelevät tutkimusta kolmesta eri teemasta: luokkahuonevuorovaikutuksesta, kielikäsitteistä ja muuttuvista kielikäytännöistä. Vuosikirjan painokset heijastavat syyssymposiumin antia, sillä näistä teemoista kuultiin myös runsaasti esitelmiä. Esittelemme näitä kolmea teemaa sekä vuosikirjan artikkeleita alempana. Ensiksi tarkastelemme kuitenkin symposiumin plenaariesitelmiä.

2 Symposiumin plenaariesitelvät: näkökulmia institutionaaliseen kielenkäyttöön

Syyssymposiumin kutsupuhujat lähestyivät symposiumin teemaa kukin omista lähtökohdistaan, Theresa Lillis (2015) kirjoittamisen etnografian, Alexandre Duchêne (2015) yksilön ja institutionaalisen toimijan välisten ristiriitojen ja Liisa Tainio luokkahuonevuorovaikutuksen (2015, tässä teoksessa) näkökulmasta. Theresa Lillis, joka on tutkimuksessaan tarkastellut kielenkäyttäjää sekä akateemisissa että sosiaalityön konteksteissa (esim. Lillis & Curry 2010; Lillis & Curry 2015; Rai & Lillis 2013), painotti kirjoittamisprosessin tutkimisen merkitystä ja sitä, että kirjoittamisen tutkimuksessa otettaisiin entistä laajemmin huomioon tekstin tuottamisen ja vastaanottamisen kontekstit. Lillis (2015) nosti esiin käsitteet *text trajectory* ja *text history*, joiden avulla voidaan kuvata tekstin siirtymiä ja muutosta yhtäältä tilassa ja toisaalta ajassa. Etenkin institutionaalisissa konteksteissa on Lillisin (2015) mukaan lisäksi tärkeää erottaa, mitä polkuja teksteille on suunniteltu institutionaalisissa järjestelmissä ja käytännöissä, mitä teksteille tapahtuu ja millaisina kielenkäyttäjät mieltävät tekstit (ks. myös Blommaert 2005; Castoriadis 1987; Smith 2006). Tarkastelemalla tekstiä pelkkänä kirjoitusprosessin tuotteena ei voida ymmärtää, mitä kielenkäyttäjältä vaaditaan muuttuvissa instituutioissa.

Alexandre Duchêne on tutkimuksissaan tarkastellut kielenkäyttöä ja erityisesti monikielisyyttä eri institutionaalisissa konteksteissa. Hänen tutkimuksensa ovat puretuneet muun muassa kielen tuotteistamisen ja kielipolitiikan kysymyksiin (ks. Duchêne 2009; Duchêne & Heller 2012a; Duchêne & Heller 2012b). Plenaariesitelmässään hän kertoi etnografisin menetelmin toteutetusta tutkimuksestaan, jossa tarkasteltiin työttömiä työnhakijoita sveitsiläisessä työvoimatoimistossa. Duchêne (2015) lähestyi symposiumin teemaa painottamalla niitä seurauksia, joita institutionaalisista proses-

seista aiheutuu kielenkäyttäjille. Hän tarkasteli tutkimaansa kenttää käsitteen *language investment* kautta ja kuvasi, miten kielestä ja kielitaitoon panostamisesta voi muodostua ristiriitoja yksilön ja institutionaalisen toimijan välille. Jokin institutionaalinen käytäntö, esimerkiksi kielikurssin epäminen työttömältä työnhakijalta, voi muodostua yksilön ammatillisen kehityksen esteeksi, mutta samalla sillä voi olla myös laajemmin yhteiskuntaan vaikuttavia seurauksia. Esimerkiksi systemaattinen kielikurssien epäminen voi välillisesti vahvistaa käsityksiä tietyn ihmisryhmän ”puutteellisesta” kielitaidosta ja siten edesauttaa tietynlaisten kielikäsitteiden ideologisoitumista. Duchêne (2015) painotti, että kieleen panostaminen ei aina ole kiinni vain yksilön halukkuudesta, kuten usein ajatellaan, vaan siihen vaikuttaa myös institutionaalinen sääteily. Duchênen tutkimus osoittaaakin, miten etnografisin menetelmin voidaan tarkastella yhteisöllisiä konflikteja.

Liisa Tainio (2015) valjasti esityksessään keskusteluanalyysin koulumaailman ilmiöiden tarkasteluun. Hänen esitelmänsä pureutui kiusoittelemisen ja kiusaamisen rajapintoihin koulukontekstissa. Esitelmään pohjaava artikkeli on mukana vuosikirjan kokoelmassa, ja se esitellään tarkemmin alla. Tainion tutkimus on hyvä osoitus siitä, miten myös vuorovaikutusta tutkimalla voidaan oppia ymmärtämään kielenkäyttäjien kohtaamia haasteita muuttuvassa koulumaailmassa. Symposiumin plenaariesitelmät haastivatkin pohtimaan, mitä mahdollisuuksia erilaiset lähestymistavat tarjoavat yhteiskunnallisesti vaikuttavan kielentutkimuksen tekemiseen.

3 Kielenkäyttäjät luokahuoneessa

Vuosikirjan kolme ensimmäistä artikkelia käsittelevät vuorovaikutusta luokahuonekontekstissa. Opettajan ja oppilaiden välistä ja myös oppilaiden keskinäistä vuorovaikutusta on tutkittu paljon eri näkökulmista (ks. esim. Tainio 2007; Markee 2015), ja tutkimus kuvastaa hyvin koulun kielellisen toiminnan monipuolisuutta ja muutosta ajassa. Suomalaista koulua luotaavissa tutkimuksissa on tarkasteltu muun muassa monikielisuuden ilmentymiä. Esimerkiksi Ahlholm (2015) on havainnut, että suomi toisena kielenä -oppitunneilla oppilaat saattavat tukeutua englannin kieleen kommunikaatiokielenä. Lehtonen (2015) on kuvannut tutkimuksessaan, miten oppilaiden monikieliset resurssit näyttävät heijastuvan myös heidän suomen kieleensä. Koulussa, luokahuoneessa tai sen ulkopuolella tapahtuvaa vuorovaikutusta tutkimalla voidaankin oppia ymmärtämään monikielisten resurssien arvoa ja käyttöä virallisesti yksikielisessä koulussa.

Monikielisyys ei toki ole ainoa koulun kielellisiä käytäntöjä ravisteleva tekijä. Vuoden 2016 syksyllä portaittain käyttöön otettavat uudet perusopetuksen opetussuunnitelmat (POPS 2014) kannustavat opettajia vähentämään opettajajohtoisia opetusmenetelmiä sekä hyödyntämään uusia tieto- ja viestintäteknologisia ratkaisuja, mikä haastaa

pohtimaan myös luokkahuoneessa tapahtuvaa vuorovaikutusta. Vuorovaikutuksen tutkimus voi auttaa hahmottamaan, mikä toimii ja mitä voisi tehdä toisin. Vuosikirjan artikkelit ovat tästä hyviä esimerkkejä.

Liisa Tainio tarkastelee artikkelissaan *Kiusoitteleen kielioppi: nuorten elämää luokkahuoneissa* koulukontekstia ja sen pääasiallisia toimijoita, oppilaita ja opettajia, luokkahuoneen vuorovaikutustilanteissa. Artikkelissa pohditaan jännitteitä, joita oppilaat luokkahuoneessa kohtaavat, heidän tarvettaan toisaalta asemoitua vertaisryhmäänsä ja toisaalta opiskelevan oppilaan rooliin. Näitä jännitteitä avataan analysoimalla oppilaiden välistä kielellistä ja kehollista kiusoitteletua ja tarkastelemalla niitä vuorovaikutuksen kohtia, joissa leikkilinen kiusoitteletu muuttuu kiusaamiseksi. Koska luokkahuoneessa myös opettaja on läsnä, artikkelissa kuvataan lisäksi sitä, miten opettaja toisaalta osallistuu kiusoitteletuun ja toisaalta puuttuu siihen. Analyysin perusteella kohdat, joissa opettaja puuttuu oppilaiden väliseen kiusoitteletuun, näyttävät olevan sellaisia, joissa kiusoitteletu on kääntymässä kiusaamiseksi. Tainio pohtii tätä kiusoitteletun ja kiusaamisen välistä rajaa ja esittelee ”kiusoitteletun lyhyen kieliopin”, jonka tarkoitus on tarjota välineitä luokkahuoneen vuorovaikutusilmapiirin ongelmien havaitsemiseen. Artikkelit kuvaavat mielenkiintoisella tavalla sekä niitä haasteita, joita oppilaat kohtaavat luokkahuoneessa, että opettajan roolia luokkahuoneen vuorovaikutusilmapiirin havainnoijana ja korjaajana.

Kielenopetuksen ja -oppimisen tutkimuksessa on tällä hetkellä usein läsnä luokkahuoneen ulkopuolisen oppimisen ja oppijan autonomian näkökulma. Tutkimuksissa on alettu kiinnittää yhä enemmän huomiota luokkahuoneen ulkopuolisten kielenkäyttötilanteiden valjastamiseen kielenopetuksen tarpeisiin (esim. Pitkänen ym. 2011; Benson 2011; Barfield & Delgado 2013; Ushioda 2011; Wagner 2015). Tarkastelemalla kielenoppijaa kielenkäyttäjän roolissa luokkahuoneen ulkopuolella voidaan formaalin opetuksen piirissä myös tehdä näkyväksi niitä tilanteita, joita kielenoppijat arjessaan kohtaavat. Kun näistä tilanteista keskustellaan luokkahuoneessa, voidaan kielenoppijoita auttaa tulemaan tietoisemmiksi omasta oppimisestaan. Tutkimukset havainnollistavat, miten tärkeää kielenoppijan on asemoitua kielenkäyttäjän rooliin ja miten oppijan kokemusta kielellisestä vuorovaikutuksesta voidaan oppitunneilla yhdessä analysoida kielen oppimisen edistämiseksi. Vuorovaikutuksen tutkimus yhtenä lähestymistapana voi siis auttaa hahmottamaan, minkälaista kieltä arjessa oikeastaan tarvitaan, ja ohjata kielenopetusta tämän mukaisesti.

Niina Lilja ja Arja Piirainen-Marsh kuvaavat artikkelissaan *Älypuhelimet oppimistoimintaa jäsentämässä* älypuhelimien käyttöä suomi toisena kielenä -opetuksessa, erityisesti oppimisen mahdollistamisen näkökulmasta. Tutkimuksella pyritään havainnollistamaan, miten luokkahuoneen ulkopuolisia kielenkäyttötilanteita voisi paremmin käyttää kielen oppimisen tukena. Aineistona on käytetty ryhmäkeskusteluja, joissa suomen oppijat katsovat älypuhelimiltaan luokkahuoneen ulkopuolella nauhoitettuja

vuorovaikutustilanteita, joissa he ovat itse osapuolina, ja keskustelevat niistä. Puhelimet mahdollistavat vuorovaikutuksen yksityiskohtiin palaamisen. Aineistoesimerkeissä keskustellaan erityisesti tilanteista, joissa oppija ei ole ymmärtänyt jotakin vuorovaikutuskumppanin ilmaisua. Lilja ja Piirainen-Marsh toteavat, että älypuhelimien käyttö kielenopetuksen välineenä luo uudenlaisia oppimisen mahdollisuuksia ja oppimisen kohteita, sillä niiden avulla voidaan identifioida ja neuvotella vuorovaikutuksen yksityiskohdista. Kuten Tainion tutkimus, artikkeli tarjoaa tuoreita ajatuksia kielenopetuksen käytänteistä, mutta myös konkreettisia ideoita opetuksen toteuttamiseen ja uusien teknologisten resurssien käyttöön oppimisen mahdollistajana.

Maarit Kaunisto keskittyy artikkelissaan *Oppilaiden aloitus- ja vastausvuorot venäjänkielisessä CLIL-alkuopetuksessa* yhden suomenkielisen alkuopetusluokan oppilaiden aloite- ja vastausvuoroihin venäjänkielisessä opettajajohtoisessa ns. CLIL-alkuopetuksessa (*content and language integrated learning* eli vieraalla kielellä annettava sisältöopetus). Hän kuvaa myös, mitä kielellisiä, prosodisia sekä vuorovaikutuksellisia tukimuotoja opettaja tai vertaisoppijat luokkahuoneessa oppilaiden aloite- ja vastausvuorojen yhteydessä tarjoavat. Kauniston havaintojen mukaan kohdekielisten oppilasaloitteiden määrä ja pituus kasvavat ja myös oppilaiden kohdekieliset vastausvuorot lisääntyvät tutkitun kahden vuoden aikana: tilannesidonnainen oikea-aikainen tuki näyttäisi lähes poikkeuksetta ruokkivan oppilaita edes niukkoihin tuotoksiin. Kaunisto kuitenkin muistuttaa, että kielenkäyttö ei ole ainoa tapa osallistua luokan sosiaaliseen toimintaan. Siksi hänen mukaansa olisi tärkeää tarkastella myös muita, multimodaalisia strategioita ja niiden yhteyttä osallistumisen rakentumiseen erilaisissa luokkayhteisön vuorovaikutustilanteissa.

4 Kielikäsitukset ja kieli-ideologiat liikkeessä

Vuosikirjan toinen kantava teema ovat kielikäsitukset ja kieli-ideologiat. Nämä käsitteet ovat viime vuosina nousseet merkittäviksi niin soveltavan kielitieteen kuin sosiolingvistiikan alalla. Siinä missä luokkahuonetilanteiden tutkimuksessa sovelletaan paljon keskusteluanalyttistä tutkimusmetodiikkaa, diskursiivinen lähestymistapa on yhä yleistyvä menetelmä kieliasenteiden ja -käsitusten tutkimisessa. Diskurssintutkimuksen avulla pyritään tavoittamaan kielenkäytön mikrotason ja laajemman yhteiskunnallisen makrotason läsnäolon tapoja (diskurssintutkimuksesta ks. esim. Pietikäinen & Mäntynen 2009; sosiolingvistisistä lähestymistavoista ks. esim. Garrett 2010; Nuolijärvi 2010).

Kielikäsitukset ovat käytännössä läsnä kaikessa inhimillisessä toiminnassamme. Jokaisella kielenkäyttäjällä on tietoisesti tai tiedostamatta rakentunut ymmärrys niin kielestä systeemitasolla kuin yksittäisistä kielistä ja niiden varieteeteistakin – ymmär-

rys kielten ja kielimuotojen erilaisista statuksista, niiden rumuudesta tai kauneudesta ja toisaalta siitä, millaisia kielet ja kielimuodot ovat oppimisen tai opetuksen kohteina (ks. esim. Kalaja & Barcelos 2003; Niedzielski & Preston 2003; Wilton & Stegu 2011).

Kielikäsitukset ja kieli-ideologiat eivät koskaan ole juurettomia, vaan ne heijastavat paitsi yhteiskunnallista myös historiallista taustaa. Esimerkiksi erilaiset stereotyyppiset käsitykset suomen murteista ja aksenteista ovat rakentuneet pitkän ajan kuluessa ja kantavat myös monenlaisia merkityskerrostumia (ks. Nordlund & Pekkarinen 2014). Esimerkkejä tästä suomalaisessa kontekstissa ovat muun muassa ”stadilainen s” (Vaattovaara & Halonen 2015) ja savolainen ”viäntäminen” eli savolainen tapa ääntää diftongeja (esim. *laiva* > *laeva*) (Laitinen & Mikkola 2013). Globalisoituminen ja maahanmuutto ovat tuoneet Suomeenkin uudenlaisia varieteetteja ja aksentteja.

Diskurssintutkimuksen ja kielellisen merkityksenannon näkökulmasta ei ole lainkaan itsestään selvää ja neutraalia se, millä tavalla asennoidumme kielimuotoihin ja miten niitä nimitämme (ks. Halonen 2012; Ihalainen & Saarinen 2015). Esimerkiksi suomea (tai ruotsia) toisena kielenä oppinut toimii yhteiskunnassa monen tyyppisissä ammatillisissa rooleissa. Kohdellaanko hänen puhumaansa kieltä ikuisesti ”oppijansuomena”, jos se ei kaikilta osin täytä ”supisuomelle” esittämiämme kriteerejä? Kysymys ei ole triviaali, sillä käsityksemme puhujan kielitaidosta voi vaikuttaa käsityksemme hänen ammattitaidostaan ja asiantuntijaroolistaan.

Tämän kokoelman artikkeleista kolme valottaa kielikäsitksiä ja niiden tutkimisen merkitystä erityisesti vieraan tai toisen kielen oppimisen tai opetuksen kontekstissa. Yksi artikkeli puolestaan näyttää, miten kansallisessa kehyksessä kollektiivisesti jaettu kieli-tietoisuus voi toimia menestyksellisesti resurssina TV-viihteessä. Näiden neljän empiiriin aineistoihin pohjaavan artikkelin lisäksi kokoelma sisältää yhden teoreettisen artikkelin, joka nostaa keskusteluun erilaisia kielinäkemyksiä soveltavan kielentutkimuksen metateorian kehittämiseksi.

Maria Ruohotie-Lyhty, Riikka Ullakonoja, Josephine Moate ja Eeva-Leena Haapakangas tarkastelevat artikkelissaan *Teaching a skill or using a tool? Studying Finnish EFL teachers' beliefs about the teaching of reading and writing*, miten englantia vieraana kielenä opettavat opettajat asemoivat itsensä kertoessaan käsityksiään lukemisen ja kirjoittamisen opettamisesta osana englannin kielen opetusta koulussa. Artikkelissa eritellään neljä positiota (”ei vastuuta”, ”vanhanaikainen”, ”moderni” ja ”autenttinen”), joihin opettajat tukeutuivat. Käsitysten analysointi positioiden kautta auttaa hahmottamaan, missä konteksteissa mitkäkin käsitykset ovat vallitsevia, ja kun ymmärretään, millaisiin käsityksiin opettajat nojaavat, voidaan opettajia tukea heidän omassa pedagogisessa kehittämisessään. Mielenkiintoista on, että vaikka positiot vaihtelivat jopa yksittäisten haastateltavien puheessa, tietyt käsitykset rakentuivat merkityksellisiksi tietyissä konteksteissa. Haastatteluaineiston analyysi osoittaa siis sen, että ristiriitaisetkaan

käsitykset eivät ole sattumanvaraisia, vaan kuvastavat opettajien opetusnäkemysten ja kokemusten monimutkaista suhdetta. Käsitysten tarkastelu haastatteluaineistosta positioinnin kautta tarjoaa toimivan kehyksen diskurssianalyttiseen haastatteluaineiston käsittelyyn.

Paula Kalajan artikkeli *Englanti on "tapa matkustaa. Suomi on lähtöasema tai määränpää"*: kielikäsitteistä diskursiivisesti ja pitkäikäisesti avaa niin ikään kielikäsitteitä tarjojen pedagogisia implikaatioita erityisesti englannin opettajien koulutukseen. Artikkelin käsittelee diskursiivisesti rakentuvia suomeen (L1) ja englantiin (L2) liittyviä käsitteitä ja subjektiivisia merkityksiä englannin kielen pääaineopiskelijoiden keskuudessa pitkäikäistutkimuksen avulla. Tutkimuksen tavoitteena on ollut selvittää, miten englannin opiskelijoiden kielitietoisuus kehittyy tai muuttuu opiskeluvuosien saatossa, ensimmäisestä opiskeluvuodesta 4. tai 5. opiskeluvuoteen. Tutkimusmenetelmänä olivat lauseen täydennystehtävät, jotka tutkittavat opiskelijat tekivät kahteen otteeseen, opintojensa alku- ja loppuvaiheessa osana laajempaa kyselyä. Näin saatiin ajallisesti vertailtavaa aineistoa opiskelijoiden kielikäsitteistä ja heidän suhteestaan suomeen (lähes poikkeuksetta ensikieli) ja englantiin. Kalajan artikkeli keskittyy aineistosta tunnistettuihin tulkintarepertoareihin (*interpretative repertoires*) eli tapoihin, joilla opiskelijat diskursiivisesti rakentavat opiskelemaansa kielen (englanti) ja sen suhteen suomen kieleen. Tulokset osoittavat, että kielikäsitteet ovat verrattain vakaita siinä missä kielellinen identiteetti muuttuu englannin oppijasta vahvemmin englannin kielen käyttäjäksi opintojen aikana. Artikkelin valaisee sitä, miten kielikäsitteitä ja kieliin liittyviä subjektiivisia merkityksiä olisi hyvä käsitellä ja tehdä opettajankoulutuksessa näkyväksi; merkitykset saattavat ohjata lähestymistapoja niin opiskeluun ja oppimiseen kuin myöhemmin (noviisista ekspertiksi kasvamisen myötä) myös opettamiseen.

Kielen oppijoiden näkökulmaan pitkäikäistutkimuksen avulla paneutuu myös Jonna Kuljun artikkeli *Yksilön ja yhteisön kielitaitoa – maahanmuuttajaopiskelijoiden kertomuksia kommunikointihalukkuudestaan ja käsitteistään suomesta opiskelukielenä ammatillisessa koulutuksessa*. Artikkelin käsittelee kolmen maahanmuuttajataustaisen, suomea toisena kielenä käyttävän opiskelijan kertomuksia kielitaidostaan ammatillisen koulutuksen luokkaopetuksen kontekstissa. Kaikki haastateltavat ovat opiskelleet suomea aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksessa, josta he ovat siirtyneet ammatilliseen koulutukseen. Kyseessä on narratiivitutkimus, ja kohteeksi on rajattu kahden haastateltavan käsitteet suomesta opiskelukielenä sekä yhden kertomuskommunikaatiohalukkuutensa kehittymisestä. Kertomukset rakentuvat yhden vuoden sisällä toteutetun haastattelukierroksen aikana kunkin haastateltavan kanssa. Jokaisen yksilön kertomuksen rakentumista tarkastellaan kaikkiaan kolmessa haastattelussa rakentuvana kokonaisuutena. Artikkelissa tarkastellut kertomukset tuovat esiin ja vahvistavat aiemman tutkimustiedon luomaa kuvaa yhtäältä kielenkäytön erojen yksilöllisestä luon-

teesta mutta myös siitä, millainen merkitys kieliyhteisöllä ja sosiaalisella ympäristöllä on yksilön kommunikaatiotaitojen ja viestintähalukkuuden kehittämisessä. Pitkittäistutkimuksen avulla ei saada täysin yksiselitteistä kuvaa muutoksesta, sillä muutoksen ja tilanteisen vaihtelun välisen suhteen todentaminen on ongelmallista. Tutkimus paikantaa kuitenkin (kielen)oppijan identiteettiin ja kommunikaatiohalukkuuteen liittyviä pulmakohtia, joihin voidaan pedagogisilla ratkaisuilla vaikuttaa.

Hannele Dufva ja Mia Halonen tutkivat artikkelissaan *Svetlana Rönkkö ja Tove Hansson: vieraan aksentin performanssi mediahumorin resurssina* aksentin esittämistä huumorin keinona suomalaisessa TV-viihteessä. Tutkimuskohteena on kaksi tunnettua ja suosittua sketsihahmoa, Putouksen Svetlana Rönkkö ja Kingin Tove Hansson, jotka jäljittelevät performansseissaan suomenvenäläistä ja ahvenanmaalaista aksenttia. Artikkelissa tarkastellaan, millaisin foneettisin keinoin esiintyjät rakentavat hahmojen stereotyyppisiä persoonia ja millainen rooli aksenttiperformansseilla on osana suomea toisena kielenä puhuvien hahmojen persoonarakennusta. Artikkelin valaisee suomalaisten kielitietoisuutta ja erilaisiin varieteetteihin sekä oppijansuomeen liittyviä mielteitä ja asenteita: tullakseen tunnistetuiksi ja tulkituiksi hauskoina, aksenttiperformanssien on kaiutettava laajempaa kieliyhteisön ymmärrystä ja näkemystä suomen kielestä ja sen puhumisesta vierailta aksenteilla. Tarkastellessaan aksenttiperformansseihin tiivistyneitä piirteitä artikkeli valaisee niitä indeksejä, normikäsitteitä ja ideologioita, joita suomea toisena kielenä puhuvien suomenvenäläisten ja suomenruotsalaisten stereotyyppisiin liittyy. Artikkelin käsittelee käytännössä kahta tapausesimerkkiä siitä, millainen voima yksittäisillä kielellisillä indekseillä on jaetussa kielitietoisuudessa ja miten ideologiat rakentavat ja ylläpitävät indeksistä suhdetta kielellisen piirteen ja siihen liittyvien mielikuvien välillä (ks. Mäntynen, Halonen, Pietikäinen & Solin 2012; Silverstein 2003).

Kokoelman metateoreettinen kontribuutio on Saeed Karimi-Aghdamin, Hannele Dufvan ja Mika Lähteenmäen artikkeli *Dancing with alternative lyrics: integrating socio-cultural, dialogical, distributed and dynamical conceptualization of language and its development for L2 studies*, joka käsittelee erilaisia toisen kielen oppimisen (SLA) tutkimuksen piirissä esiintyviä taustaoletuksia ja teoreettisia näkemyksiä kielestä ja erityisesti toisen/vieraan kielen oppimisesta. Teoreettisen tason ymmärrys siitä, mitä kieli on ja miten se toimii, on käytännön kielenopetuksessa merkittävä asia, josta ei ole esimerkiksi opettajankoulutuksessa riittävästi keskusteltu. Jo sillä, ymmärretäänkö kieli monologisena rakennesysteeminä vai dialogisena, vuorovaikutuksessa rakentuvana viestintänä, on selkeät heijastumansa siihen, miten viestinnällisyys ja sitä kautta kielen oppiminen ja oppimisen kohde ymmärretään. Tämä vaikuttaa edelleen kielenopetuksen käytänteisiin ja opetuksen konkreettisiin tavoitteisiin. (Ks. esim. van Lier 2004; Dufva, Aro, Suni & Salo 2011; Kalliokoski 2011; Piippo ym. 2016: luku 8; Vaattovaara 2016.)

Karimi-Aghdam, Dufva ja Lähteenmäki hahmottelevat artikkelissaan vaihtoehtoisten toisen kielen oppimista koskevien sosiokulttuuristen ja kognitiivisten teorioiden pohjalta holistisempaa toisen kielen oppimisen mallia. Artikkelissa esitellään ajankoh- taista teoreettista keskustelua sekä keskeisiä sosiokulttuurisia ja kognitiivisia teorioita, joiden pohjalta kirjoittajat esittävät dialektisen dynaamisen systeemin teoriaa yhtenä vaihtoehtona niille reduktionistisille teorioille, jotka keskittyvät joko sosiaaliseen tai kognitiiviseen ulottuvuuteen, käytännössä poissulkien jomman kumman lähestymis- tavan. Kirjoittajien pyrkimyksenä on yhdistää sosiokulttuurinen ja kognitiivinen ulot- tuvuus yhden ja saman teorian piiriin. Tavoitteena on kielen oppimisen ja opetuksen kehittäminen niin luokkahuoneissa kuin niiden ulkopuolellakin.

5 Instituutiot muutoksessa

Soveltava kielentutkimus on jo pitkään ollut kiinnostunut siitä, miten institutionaali- set muutokset heijastuvat ja miten niitä uusinnetaan kielellisissä käytänteissä. Symposi- siumin teemaa valitessa halusimmekin kannustaa tutkijoita havainnoimaan instituutioi- ta muutoksessa. Fokukseksi valittiin kuitenkin kielenkäyttäjä, sillä haimme ajatusta, että muutosta voi ja on syytä tutkia makrotason lisäksi myös yksilön ja tilanteisen toiminnan näkökulmasta. Rakenteiden, normien ja keskusten lisäksi on tärkeää tutkia yksittäisten kielenkäyttäjien tai yhteisöjen kokemuksia ja tapoja orientoitua muutokseen ja uusiin toimintaympäristöihin. Vuosikirjassa huomion kohteena on muutos erilaisilla julkisen kielenkäytön kentillä: yritysmaailmassa, verkon markkinointidiskurssissa ja sanomaleh- timediassa. Näkökulmiksi ovat valikoituneet kielen tuotteistaminen, kielimaisematutki- mus ja mediatekstin vastaanoton tutkimus.

Kieleen liittyvä tuotteistaminen on noussut nyky-yhteiskunnassa yhä enemmän näkyville: kielen tuotteistamista on tarkasteltu esimerkiksi turismissa, markkinoinnissa, mainonnassa, asiakaspalvelussa ja opetuksessa (ks. esim. Cameron 2000; Heller 2010; Heller & Duchêne 2012). Kielen tuotteistaminen tarkoittaa, että kieli saa merkityksensä väline- ja vaihtoarvonsa kautta, jolloin kielestä tulee myytävissä oleva tuote. Erityises- ti monikielissä yhteisöissä eri kielten status ja arvo vaihtelevat, ja valta- ja hierarkia- suhteet voivat johtaa puhujien syrjimiseen ja kielten katoamiseen. Tällainen tilanne on moniaalla tuttu 1800-luvun ”yksi kansa, yksi kieli” -ideologian seurauksena. Yhteisö voi parhaimmillaan ottaa monikieliset resurssinsa myös omaan haltuunsa ja pyrkiä tuotteis- tamaan ne globaaleilla markkinoilla. Hyvä esimerkki tästä on monikielinen Saamenmaa, jossa saamen kielten ja kulttuuristen merkkien tuotteistamisen kautta voidaan pyrkiä erottautumaan kilpailuilla matkailumarkkinoilla (ks. esim. Kelly-Holmes & Pietikäinen 2014; Karjalainen 2015).

Riikka Nissi ja Suvi Honkanen tarkastelevat artikkelissaan *Aitoa dialogia asiantuntijatyöhön: kielen tuotteistamisen uudet mekanismit vuorovaikutuskoulutusta markkinoivissa kurssikuvauksissa* henkilöstökoulutusta tarjoavien yritysten vuorovaikutuskoulutuksen diskursseja. Viime vuosikymmeninä tapahtuneessa työn murroksessa työ on siirtynyt yhä enemmän tieto- ja asiantuntijaorganisaatioihin. Tämä on luonut uudenlaisen kytköksen työn ja kielen välille, ja työstä on tullut yhä enemmän yhteisten merkitysten rakentamista ja jakamista sekä ihmisten kohtaamista erilaisissa verkostoissa. Kuten Nissi ja Honkanen esittävät, kielen tuotteistaminen tieto- ja asiantuntijaorganisaatioissa poikkeaa esimerkiksi turismin ja markkinoinnin konteksteista siten, että niissä kieli ja vuorovaikutus kytkeytyvät keskeisesti paitsi organisaatioiden ulkoiseen myös niiden sisäiseen viestintään. Nissin ja Honkasen tutkimus analysoi tekstin- ja diskursshintutkimuksen välinein kurssikuvauksen vuorovaikutusdiskurssia esimiehille suunnatuissa koulutuskuvauksissa. Koulutustyyppit jakautuivat kahteen tyyppiin, sujuvan neuvottelu-, esiintymis- ja kokoustaidon kehittämiseen sekä aitouden, itsetuntemuksen ja moninäkökulmaisuuksien kysymyksiin, joista tutkijat keskittyivät jälkimmäiseen. Siinä kieli ja vuorovaikutus nähdään tuotteistettavana ilmiönä, jota kehittämällä organisaatiot pyrkivät toiminnassaan hyödyntämään ihmisten ja vuorovaikutustyylien erilaisuutta.

Kielen tuotteistamiseen pureutuu myös Judit Háhnin artikkeli *Language options and the role of English on Finnish banks' websites*, jossa analysoidaan suomalaisten pankkien verkkosivuja. Háhn lähestyy aineistoaan kielimaisematutkimuksen näkökulmasta: analyysissä kartoitetaan, mitä kieliä verkkosivuilla käytetään ja millaisia sisältöjä eri kielillä on kuluttajalle tarjolla. Kielivalintojen nähdään brändäävän yrityksen, tuottavan käsityksiä tavoitelluista asiakaskunnista ja siten toteuttavan organisaation markkinointistrategiaa. Yritykset ovat toki tehneet valintoja markkinoinnissa käytetyistä kielistä jo pitkään, mutta globalisoituminen ja palvelujen digitalisoituminen ovat tuoneet uusia haasteita sekä yritysten ulkoiseen että sisäiseen kielipolitiikkaan (Duchêne & Heller 2012b; Kelly-Holmes 2015). Háhnin aineistossa pankit kommunikoivat suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi, mutta variaatiota on melko paljon – vain yksi tutkituista pankeista tarjosi samat sisällöt kolmella kielellä. Monilla verkkosivuilla yksi kieli (tyypillisesti suomi) dominoi, ja ruotsiksi ja/tai englanniksi tuotetut sisällöt olivat vähemmän kattavat. Useat tutkituista pankeista eivät näytäneet säätelevän kielivalintojaan systemaattiseen kielistrategiaan nojaten, eli kieliä ei ole tässä mielessä tuotteistettu kovin pitkälle.

Vuosikirja antaa aineksia pohtia myös kirjoitetun kielen ja tekstien asemaa. Tekstit kietoutuvat instituutioiden maailmaan (Barthes 1993: 171), mutta kirjoitus on itsesäänkin eräänlainen instituutio. Kirjoitetun sanan voima on vahva, ja monet sukupolvet ovat kasvaneet uskomaan siihen, mistä on ”mustaa valkoisella”. Nyt elämme kuitenkin maailmassa, jossa tarvitaan sellaisia käsitteitä kuin *valta-* ja *valhemediä*. Tällaisessa yhteiskunnallisessa tilanteessa Lillisin ja McKinneyn (2013) teesit kirjoittamisen sosioling-

vistiikasta osoittautuvat varsin hedelmällisiksi: myös kirjoitettua kieltä ja tekstiä on syytä yhä vahvemmin katsoa sen tuottamisen ja tulkitsemisen prosesseista käsin.

Kirjoitetun kielen ja tekstien merkitysten muuttuvassa maailmassa liikkuu Heli Katajamäki, joka artikkelissaan lähestyy tekstien merkitysten tulkinnanvaraisuutta – ja eräänlaista muuttuvaisuutta – erilaisten lukijoiden ja lukukokemusten kautta. Artikkelissa *Itsekriittisistä itsevarmoin luentoihin – talousuutinen noviisin ja kokeneen lukijan tulkitsemana* lukutaito käsitteellistetään kykyä ymmärtää tekstejä sosiokulttuurisina vuorovaikutuksen välineinä. Tekstin luku- ja tuottamistaidon Katajamäki näkee tekstitaidon kahtena eri osa-alueena. Kirjoittajaa motivoi kiinnostus siihen, millä tavoin laajasta talousinformaation lukemisesta karttunut taloustietämys vaikuttaa kykyyn ymmärtää talousuutisia. Kahden henkilön tekstilähtöisen teemahaastattelun avulla Katajamäki osoittaa, että noviisin lukijan luenta voi luonnehtia etsiväksi, epäileväksi, päätteleväksi, monien tietojen vähäisyyden tunnistavaksi, itsekriittiseksi ja kritiikittömäksi. Kokeneen lukijan luenta taas näyttää analyttiseltä, harkitsevalta, omiin tietoihin luottavalta, itsevarmalta ja ei-kriittiseltä. Katajamäen havaintojen mukaan asiantuntemuksen lisääntyttä tulkinnessa siirrytään tekstikeskeisestä lukijakeskeiseen luentaan. Katajamäki kuitenkin toteaa jatkotutkimusta tarvittavan, ”sillä kyky lukea ja ymmärtää tekstejä on tärkeä kansalaistaito”.

6 Lopuksi

Vuosikirjaan valikoituneet artikkelit purkavat symposiumin teemaa ”Kielenkäyttäjät muuttuvissa instituutioissa” lähestymällä sitä yhtäältä instituutioiden, toisaalta kielenkäyttäjien näkökulmasta. Näin kokoelmamme osallistuu tutkimusperinteeseen, jossa pyritään kartoittamaan rakenteen ja toiminnan välistä dynamiikkaa: kielentutkijoiden intressi kohdistuu sekä siihen, millaisia kielellisen toiminnan kehyksiä, normeja ja sääteilyä esimerkiksi koulumaailma, media ja julkiset organisaatiot tuottavat että siihen, miten kielenkäyttäjät niitä omaksuvat, hyödyntävät tai vastustavat. Osa kokoelman teksteistä painottaa analyysissa institutionaalisen toiminnan logiikkaa, osa avaa mikrotason näkökulmia yksittäisen kielenkäyttäjän toimintaan ja yksilön kielitietoisuuteen.

Vuosikirjan keskeiset teemat – kielikäsitukset, kielellisen toiminnan paikantuminen muuttuviin yhteisöihin, kielen säätelyn vaikutus kielenkäyttäjään – ovat saaneet viime vuosina aiempaa enemmän huomiota niin suomalaisessa kielentutkimuksessa kuin julkisessa keskustelussa. Kuten yllä olemme kuvanneet, suomalaisessa tutkimuksessa on tartuttu innostuneesti niin kieli-ideologian kuin norminkin käsitteeseen nimenomaan yhteisöllisen toiminnan näkökulmasta, keskusteltu tekstilajin tajusta ja kielen indeksisyydestä. Yhä useampi tutkija on myös hyödyntänyt etnografisia menetelmiä ja

yhteistoiminnallisia lähestymistapoja. Tutkijan luodessa pitkäkestoisia kontakteja tutkittaviin yhteisöihin avautuu myös uusia mahdollisuuksia dialogiin institutionaalisten toimijoiden kanssa. Useassa vuosikirjan artikkelissa esitetäänkin ehdotuksia ja malleja niin yhteisöllisten konfliktien ratkaisuun, kielellisten valintojen uudelleen miettimiseen kuin uusiin kielenopetuksen sovelluksiin.

Kielitietoisuuden keskeistä asemaa suomalaisessa koulutuksessa tukee monipuolisten tekstitaitojen vahvistuminen koulujen opetussuunnitelmissa. Kielitietoisuuden yhteisöllisestä merkityksestä kertoo myös vilkas yhteiskunnallinen keskustelu kielestä: keskustelu, jossa arvotamme kielen hyväksi tai pahaksi, kauniiksi tai rumaksi, sopivaksi tai sopimattomaksi, tai jossa kiihdymme siitä, mitä kieliä mihinkin tarkoitukseen saa ja voi käyttää. On tärkeää, että kielestä puhutaan ja että kielentutkijat osallistuvat näihin keskusteluihin ja tuovat niihin uusia tutkimuspohjaisia näkökulmia. AFinLAN vuoden 2016 syysseminariumin teema ”Kielitietoisuus eriarvoistuvassa yhteiskunnassa” kertoo siitä, että kielentutkijoiden agendalta nämä aiheet eivät ole ainakaan lähiaikoina katoamassa.

Kirjallisuus

- Ahlholm, M. 2015. Englanti venäjänkielisen alakoululaisen suomen kielen oppimisen tukena. Teoksessa J. Kalliokoski, K. Mård-Miettinen & T. Nikula (toim.) *Kieli koulutuksen resurssina: vieraalla ja toisella kielellä oppimisen ja opetuksen näkökulmia. AFinLA-e: Soveltavan kielitieteen tutkimuksia 8*. Jyväskylä: Suomen soveltavan kielitieteen yhdistys AFinLA, 93–112.
- Barfield, A. & A. Delgado. 2013. *Autonomy in language learning: stories of practices*. Canterbury: IATEFL LASIG.
- Barthes, R. 1993. *Tekijän kuolema. Tekstin syntymä*. Tampere: Vastapaino.
- Benson, P. 2011. *Teaching and researching autonomy*. 2. painos. London: Pearson.
- Blommaert, J. 2005. *Discourse. A critical introduction*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Cameron, D. 2000. *Good to talk. Living and working in a communication culture*. London: Sage.
- Castoriadis, C. 1987. *The imaginary institution of society*. Cambridge: Polity Press.
- Duchêne, A. 2009. Marketing, management and performance: multilingualism as commodity in a tourism call centre. *Language Policy*, 8, 27–50. DOI: 10.1007/s10993-008-9115-6.
- Duchêne, A. 2015. A political economy of language investment. Plenaariesitelmä konferenssissa AFinLAN syysseminarium 2015, 14.11.2015, Helsinki.
- Duchêne, A. & M. Heller 2012a. Language policy and the workplace. Teoksessa B. Spolsky (toim.) *The Cambridge handbook of language policy*. Cambridge: Cambridge University Press, 323–335.
- Duchêne, A. & M. Heller 2012b. Multilingualism and the new economy. Teoksessa M. Martin-Jones, A. Blackledge & A. Creese (toim.) *The Routledge handbook of multilingualism*. London: Routledge, 369–383.
- Dufva, H., M. Aro, M. Suni & O.-P. Salo 2011. Onko kieltä olemassa? Teoreettinen kielitiede, soveltava kielitiede ja kielen oppimisen tutkimus. Teoksessa E. Lehtinen, S. Aaltonen,

- M. Koskela, E. Nevasaari & M. Skog-Södersved (toim.) *AFinLA-e: Soveltavan kielitieteen tutkimuksia 3*. Jyväskylä: Suomen soveltavan kielitieteen yhdistys AFinLA, 22–34.
- Garrett, P. 2010. *Attitudes to language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Halonen, M. 2012. Rikkinäisiä ja likaisia. Kieli-ideologiset prosessit kielitutkimuksen diskursseissa. *Virittäjä*, 116 (3), 443–462.
- Heller, M. 2010. The commodification of language. *Annual Review of Anthropology*, 39, 101–114. DOI: 10.1146/annurev.anthro.012809.104951.
- Heller, M. & A. Duchêne 2012. Pride and profit: changing discourses of language, capital and nation-state. Teoksessa A. Duchêne & M. Heller (toim.) *Language in late capitalism: pride and profit*. London: Routledge, 1–21.
- Hynninen, N. 2016. *Language regulation in English as a lingua franca: focus on academic spoken discourse*. Berlin: De Gruyter Mouton.
- Ihalainen, P. & T. Saarinen 2015. Constructing 'language' in language policy discourse: Finnish and Swedish legislative processes in the 2000s. Teoksessa M. Halonen, P. Ihalainen & T. Saarinen (toim.) *Language policies in Finland and Sweden. Interdisciplinary and multi-sited comparisons*. Bristol: Multilingual Matters, 29–56.
- Kalaja P. & A. M. F. Barcelos (toim.) 2003. *Beliefs about SLA: new research approaches*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- Kalliokoski, J. 2011. Plurilingual competence, styles and variation. *Journal of Estonian and Finno-Ugric Linguistics*, 2 (2), 87–110.
- Kankaanranta, A. & L. Louhiala-Salminen 2010. "English? – Oh, it's just work!": a study of BELF users' perceptions. *English for Specific Purposes*, 29, 204–209. DOI: 10.1016/j.esp.2009.06.004.
- Karjalainen, R. 2015. *Kielikäytänteet ja kieli-ideologiat saamen kielten arvon ja käytettävyyden rakentajina Skåbmagovat-elokuvafestivaalilla*. Jyväskylä Studies in Humanities 254. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Kelly-Holmes, H. 2015. Analysing language policies in new media. Teoksessa F. M. Hult & D. C. Johnson (toim.) *Research methods in language policy and planning: a practical guide*. Malden, MA: Wiley Blackwell, 130–139.
- Kelly-Holmes, H. & S. Pietikäinen 2014. Commodifying Sámi culture in an indigenous tourism site. *Journal of Sociolinguistics*, 18 (4), 518–538. DOI: 10.1111/josl.12092.
- Kielilaki 6.6.2003/423. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030423>.
- Laitinen L. & K. Mikkola 2013. Mielen ja kielen muutoksia. Teoksessa L. Laitinen & K. Mikkola (toim.) *Kynällä kyntäjät. Kansan kirjallistuminen 1800-luvun Suomessa*. Helsinki: SKS, 413–463.
- Lehtonen, H. 2015. *Tyylitellen: nuorten kielelliset resurssit ja kielen sosiaalinen indeksisyys monietnisisä Helsingissä*. Helsinki: Suomen kielen, suomalais-ugrialaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos, Helsingin yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-1333-7>.
- Lillis, T. 2015. The textual worlds of institutions: exploring the prescribed, imagined and actual trajectories of written texts. Plenaariesitelmä konferenssissa AFinLAN syysseminarium 2015, 13.11.2015, Helsinki.
- Lillis, T. & M. J. Curry 2010. *Academic writing in a global context: the politics and practices of publishing in English*. London: Routledge. DOI: 10.1075/aila.28.06ll.
- Lillis, T. & M. J. Curry 2015. The politics of English, language and uptake: the case of international academic journal article reviews. *AILA Review*, 28, 127–150. DOI: 10.1111/josl.12046.
- Lillis, T. & C. McKinney 2013. The sociolinguistics of writing in a global context: objects, lenses, consequences. *Journal of Sociolinguistics*, 17, 413–439.

- Markee, N. (toim.) 2015. *The handbook of classroom discourse and interaction*. Malden, MA: Wiley-Blackwell.
- Mäntynen, A., M. Halonen, S. Pietikäinen & A. Solin 2012. Kieli-ideologioiden teoriaa ja käytäntöä. *Virittäjä*, 116 (3), 325–348.
- Niedzielski, N. & D. R. Preston 2003. *Folk linguistics*. Berlin: de Gruyter Mouton.
- Nordlund, T. & H. Pekkarinen 2014. Grammaticalisation of the Finnish stance adverbial muka, 'as if, supposedly, allegedly'. Teoksessa J. Tuominen, A. H. Jucker & I. Taavitsainen (toim.) *Diachronic corpus pragmatics*. Amsterdam: John Benjamins.
- Nuolijärvi, P. 2010. Sosiolingvistin laboratorio ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus. Teoksessa H. Lappalainen, M.-L. Sorjonen & M. Vilku (toim.) *Kielellä on merkitystä. Näkökulmia kielipolitiikkaan*. Helsinki: SKS, 417–439.
- Perusopetuslaki 21.8.1998/628. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>.
- Pietikäinen, S. & A. Mäntynen 2009. *Kursi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.
- Piippo, I., J. Vaattovaara & E. Voutilainen 2016. *Kielen taju. Vuorovaikutus, asenteet ja ideologiat*. Helsinki: Art House.
- Pitkänen, K., J. Jokinen, S. Karjalainen, L. Karlsson, T. T. Lehtonen, M. Matilainen, C. Niedling & R. Siddall (toim.) 2011. *Out-of-classroom language learning*. Language Centre Publications 2. Helsinki: University of Helsinki Language Centre.
- POPS 2014. *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014*. Helsinki: Opetushallitus.
- Rai, L. & T. Lillis 2013. 'Getting it write' in social work: exploring the value of writing in academia to writing for professional practice. *Teaching in Higher Education*, 18 (4), 352–364. DOI: 10.1080/13562517.2012.719157.
- Silverstein, M. 2003. Indexical order and the dialectics of sociolinguistic life. *Language and Communication*, 23, 193–229. DOI: 10.1016/S0271-5309(03)00013-2.
- Smith, D. E. (toim.) 2006. *Institutional ethnography as practice*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield.
- Solin, A. 2012. Genremuutos kieli-ideologisena prosessina. Normiristiriidat ja uuden genren kotouttaminen. *Virittäjä*, 116 (3), 349–377.
- Tainio, L. (toim.) 2007. *Vuorovaikutusta luokkahuoneessa. Näkökulmana keskusteluanalyysi*. Helsinki: Gaudeamus.
- Tainio, L. 2015. Kiusoittelun kielioppi: nuorten elämää luokkahuoneissa. Plenaariesitelmä konferenssissa AFinLAN syyssymposium 2015, 14.11.2015, Helsinki.
- Tiililä, U. 2010. Kielipolitiikka – tietoisien ja tahattomien toimien summa. Julkishallinnon kieli vaatimusten ristipaineissa. Teoksessa H. Lappalainen & M.-L. Sorjonen & M. Vilku (toim.) *Kielellä on merkitystä. Näkökulmia kielipolitiikkaan*. Helsinki: SKS, 158–175.
- Ushioda, E. 2011. Why autonomy? Insights from motivation theory and research. *Innovation in Language Learning and Teaching*, 5 (2), 221–232. DOI: 10.1080/17501229.2011.577536.
- Vaattovaara, J. 2016. Kieltenopettajien opetukselliset lähestymistavat ja kielinäkemykset kansainvälistymishaasteiden edessä. *Yliopistopedagogiikka*, 23 (1), 3–13.
- Vaattovaara, J. & M. Halonen. 2015. Missä on ässä? "Stadilaisen s:n" helsinkiläisyydestä. Teoksessa M.-L. Sorjonen, A. Rouhikoski & H. Lehtonen (toim.) *Helsingissä puhuttavat suomet. Kielen indeksisyys ja identiteetit*. Helsinki: SKS, 40–83.
- van Lier, L. 2004. *The ecology and semiotics of language learning: a sociocultural perspective*. Dordrecht: Kluwer Academic.
- Wagner, J. 2015. Designing for language learning in the wild: creating social infrastructures for second language learning. Teoksessa T. Cadierno & S. W. Eskildsen (toim.) *Usage-based perspectives on second language learning*. Berliini: De Gruyter Mouton, 75–102.
- Wilton, A. & M. Stegu (toim.) 2011. *Applied folk linguistics. AILA Review*, 24.